

ادبیات عمومی و تجربی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی و علمی غزته‌در .

جلد : ۱

سنه : ۱ ۲۹ جمادی الآخر ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۱ نیسان ۱۹۱۷ نوسرو ۲۵

استانبولمه‌داثر

فائق عالی بك افندیك لاله دورینه عاقل اوله‌رق یازدینی
هاله منظومه‌دن بر قاج صحیفه :

بك آرزمانده نه كاشانه‌لر ، نه جنتلر
وجوده كلدی . . سزك سایه‌كزده . .
ابراهیم پاشا

یوق ، یاپیلان
تصورتك آنجوق مقدماتی . . . زمان
مساعداولسه . . .

— بر تفكردن صوكره —

بوكونلر باشمده غائله‌لر
تعاقب ایتدی وایتمكده . . نه‌یسه . .
ندیم

هپمی كچر .

ابراهیم پاشا

كچر ، ویزده برابر . . ندیم افندی حیات
آقان صولر کبی بیلمز نه‌در سکون و ثبات .
سنگ بونشته‌گه ، لاقید اضطراب و کدر
خیال وحسکه بیلسه‌ك کوکل نه‌غبطه ایدر .

ندیم

پاشام ، وزیر نجیم ، ولی‌نعمته آه
اولونجه بختك انجام کاری خاک سیاه ،
براق ، ندیم نزارك خیال شوخندن
بوکریه خانه‌ده بر قاج ترانه‌خندان
یارینکی نسل کدرناکه ارمان اولسون ،
نیچون ترانه‌شاعر بوتون فغان اولسون ؟

حرکت ابتدیکندن ، قابل تنقید اولاماز: فرضاً روبسپیه ری تعیب ایتمکدنسه ، هانکی مؤثراته تابع اولدیغنی کشف ایتمک دهادوغرو اولور. « حکمت حکومت » اسمنده بر قوت واردرکه ، او ، هانکی اجتهاده ، هانکی مسلک اجتماعی به صاحب اولورسه اولسون ، موقع اقتداره چیقان هر فردی کندینه رام ایدر ؛ ۱۸۴۸ اختلائی عمله نك سفالتی حاضرلامش ، و آرافو ایله لودرو رولان کی عوام اردوسی سرکرده لرندن بر هیئت اجراییه وجوده کتیرمشدی. بونلر ، عمله یی آچلقدن قورتاراجقلردی: فقط حکومت حسابنه ملی دارالصناعه لر احداثه رغماً ، بر مدت صوکره خزینه ده پاره قالمایجه ، حکومت آرتق فابریقا تورلک ایده مدیکندن یوز اللی بیک عمله یی آچ قالمش وینه اختلال ایتمشدی! منطق اربابی ، سوسیالیست اولدیغنی حالده عمله یی آچ بر اقان اوزمانکی اشخاص حکومتی نه قولای تنقید ایده بیلیر ! ...

۱۸۷۹ ده ، ماق ماهون فرانسه جمهوریتی ریاستندن استعفا ایدنجه ، برینه (ژول غره وی) انتخاب اولونمشدی: حالبوکه بو آدم ۱۸۴۸ بحرانی اثناسنده جمهوریت ریاستنک الفاسنی وعظ ایتمکه مشهور ایدی !

الغدير (Agadir) حادثه سندن صوکره ، فرانسه حکومتی آلمانیا ایله ۴ تشرین ثانی ۱۹۱۱ صراکش ائتلافنی عقده مجبور اولمشدی . اوزمان رئیس وکلا موسیو قایو ایدی ؛ بوکونی رئیس جمهور اولان پوآنقاره ، بومعاهده دن دولایی قاییویه شدتلی صورتده هجوم ایدوب اسقاط ایتش ، و نهایت برینه کندیمی کچنجه عینی معاهده یی در حال اعیان و مبعوثانه تصدیق ایتدیرمشدی ! تنقید ایدلیدی صورتده حرکت قابل اولسه ، هر حالده پوآنقاره اوزمان معاهده یی تصدیق ایتدیرمزدی ! بعضاً الک مفرط سوسیالیستلر بیله ، موقع اقتداره کچنجه ، اسکی خولپالرینه وداع ایدوب حکمت حکومته صاریلقدن باشقه چاره بولامایورلر . هر مملکتک مختلف مسلکده بلکه یوزلرجه فرقه لری اولدیغنی حالده ، حکومتلر ، هر هانکی سنیك النده اولورسه اولسون ، آنجق ایکی سیاستدن برینه اتباع ایتمک وضعیتنده در : یا محافظه کارلق ، یا تجدد پرورلک ...

تاریخک اشخاصی ، بر پیه سنیك آقتورلرینه بکزه ر : مقدارلک اونلره از برلندیکی روللردن باشقه برشی یاپامازلر. قابل اولسه ایدی ، ناپولئون یاپاردی .

بالقائلرک تاریخ سیاسیسنه طائد بر کتابده ، بالاخره داخلیه ناظری اولان برغوسپودینک ، مبعوث اولق ایچون دائرة انتخابیه سنده اهالی به ایراد ایتدیگی شایان دقت برنطق واردی : مستقبل ناظر ، اطرافنده کی کویلیلره برچوق شیلر آراسنده برده کوپری یاپدیراجغنی وعد ایدر. سامعک بری کویک نه ری اولمادیغنی اخطار ایدنجه ، غوسپودین : — سزه برده نه رکتیره حکم ! دیمش ... اشخاص تاریخیه نك تنقیدنده ، بومبعوثک بو وعده یی محال اولان نتیجه سی پک کوزل بر معیار اعتدال اولابیلیر .

اسماعیل صامی

تاریخ فتمزه ، آند ایضاحات

— رفت پاشانک وفاتی مناسبتیه —

— مابعد —

فاتح عصری ، کنیش ادبی و علمی صفحاتی حاوی بر دوره کی تدقیق اولونه بیلیر : بالادات کندینک دیوانی صناعتکارانه اوصاف ایله تاریخمیزده یاشایور . حقنده هنوز انتقادی حائر بر مقاله

انتشار ایتمه دی ؛ بو حقسنز اهالی وسکوتی منع ایچون فنه هائده تظاهراتی ایضاح املارندن فدا کارلق اختیارنی تکلیفه مجبورم ؛ کوچوک بر استطراده مساعده نیازایده حکم . فاتح سلطان محمدک صناعتکارانه قیمتی حقنده کی ایضاحاتی ، مرجان سلطانیسی ادبیات معلمی سلیمان شوکت بکک هنوز غیر مطبوع تاریخ ادبیاتندن عیناً آلیورم :

«... قهرمان پادشاهک نشیده لرنده ، سیاسی شخصیتنده کی جدال آهنکنی بولامایز . ماضیسنک تمایلی ، تلقیسی ایله مشبوع وا کثریا ضعیف ، ساده نفخه لری ایچنده هان یالکز :

بزمله سلطنت دعوی ایدرمش اول قارامانی ،
خدا فرصت ویررسه کر قارا یره قورهم آنی !

بیکی شعردن محروم بر حدتلی استحقاری حاریدر ؛ حربه وسیاسته هائده قوتلی اراده سیله آتی یه مؤثر اعتلاره عزیمکار ، دینک واستقبالک انکشافنی معزز احتراصاتی ایله تأمینه مفتون ، غایه سی ایچون هرمانی قیرمق املنده بر فاتح طانیورز ده کلنی ؟ خایر ، منظومه لرنده سرت واستیلا جبروتیله مدھش کورونم یور . صمیمی حیاتنده ، سلطنتنک وقاریله متناسب غرورینی حس ایده مه یز ؛ حتی :

هونیا قیلمه گمان کیم سکا رام اولماز نکار ،
سن ستانبول شاهی ایسه ک اول قالاتا شاهیدر .

پیتنده کوزه لالکک ده استغنا حقنه حرمتی وار ؛ ذاتاً محاسنه انجذابی ، علی العاده مادی حاکمیتک نفوذی خارجنده مستقل طانیدیفنه باشقه دلیل ده کوستریله بیلیر :

سلطنت تاجینه باش اکمز ، قبول ایتمز سریر ،
سکا بیک جان ایله قول در اوزکه سلطاندر کوکل !

دیور ؛ متوکل ، حیاتک ایجاباتی کویا اولدینی کبی قبوله راضی ، تسلی یه محتاج ، ظفر و تحکم املرینک حصولی قارشیسنده منکسر کبی :

چون اجل صلح ایتدیرر ، آخر نزامی قالدیرر ؛
یانه در دنیا ایچون بو قوری غوغادن مراد ؟

سؤالنه جواب آرایورکن عمومی اجرا آتیه و تاریخه متوجه سیماسنده کی ندامته بیگانه شخصیته بکزه مه یور !

اسلامیتک معزز احکامنی خلوص ایله نشره معطوف مساعیسنی بیلورز ؛ لکن شعر لرنده مناجاته والسهی تأثرلره تماسی ، منفردینی قصیده لر حالنده متبلر ده کل ؛ دیواننده کوچوک بر توحیدی ویا لغتی بیله یوق ؛ هپ محبتی وهجرانی مترنم : ادبیاته هائده غایه سنی آچیق بر لسانله تعینن ایدیور :

عونی ، دلبر وصفی در چون شعر وانشادن مراد !

مع مافیه دها برنجی غزلی ، مقدس مشبه بهلری حاوی : سوکیلینک یوزینی بایرام آینه ، زلفنی شب اسرایه ، غمزه سنی موسانک ذی قدرت اله ، دوداغنی عیسانک نفس لرنده کی حرارته بکزه تیور ؛ شعر لری ، ماضینک اجتهادیه معین قناعتلردن الهام و روحانی رنک آتش دراء .

ادبی ذوقی ، عمومی استعماله انقیاد حدودی خارجه چیقهمازدی ؛ شخصی تحسسلری وصمیمیتی کندینه معاصر ویا ماضی یه منسوب تلقیلره قارشی کویا اریوردی ؛ هرکس کی نظر نده ، کوزلر جلاده ، کیرپیک خنجره ، کوکل آینه یه ، زلفلر کیجه یه ویان کسیجی یه ، قاشلر کانه ، اوقه یاخود

حرامی به ، چهره کونشه ، دوداق شرابه ، روح قوشه ، صاچلر سنبله مشاهدی ؛ کوزلرینک یاشی ،
نیل ، جیحون یاخود دریا کی آقیوردی ! اسکی ادبی حظه موافق مبالغه به میلی واردی :

شولجام که نوش ایله مشم بزم غمگده ،

بر ساده حبابی در آنک کنبد خضرا !

دیه بلیوردی ؛ تناسبه عائد تمایلی آزدی ؛ معافیله دیواننده بو نوعدن بالنسبه کوزه لبرقاچ
بیتی اوقویوردی :

بر ذره مهر کورمه دم اول ماهدن ولی ،

اشکم ستاره ایله دم آهی کهکشان !

فارسی ادبیاتک تأثیری هر نشیده سنده محسوس ایدی ؛ مملکتی واسع حلولی حائز ، متفوق
صناعت نفوذنی منعه کیدسه موفق اولامازدی ؛ تشبیه عناصرینی بیله ایران تاریخندن آلمق
ضرورتنده ایدک !

غزللرنده حس و خیال هیجانلرندن زیاده ، گنیش وده رین فلسفی ادراکه و مصراقبه لره بیکانه ،
فکر انطباعاتی واردی ؛ تحسسی انکشافاتنه ذهنی محاکمه سی ، اکثریا غالب اولیوردی ؛ الهاماتنده
استقباله گور تهیجله حایقیره جق قوت بولامازدی ؛ معافیله کوچوک بر غلیانندن متولد رعشه لره
اوزاق ده کلدی :

باشمده کرد مذلت ، المده کهنه سقال ،

قنی بنم گبی دور ایچره بر گدای شراب ؟

بیتنده اعصابک تهیج ذوقنه آشنا میلی موجوددی !

بعضاده اینجه بر الم ، روحنی ایکنه لیور کی صمیمی هجرانی ایچنده متأثردی :

وصلتی شمعنی چون یاقادی اول یار کلوب ،

فرقتی نارینه عوفی ، ینه سن یان بو کیجه !

مصراعلرنده کویا سیاه نصیبندن متولد آجی و محزون بر حسی تیزه یوردی !

محررلکننده ممتازیتی ، فضله احترامکارانه تحلیله متحمل ده کلدی ؛ عصرینک ادبی قدرتی و ناظماته

اعتیادی ایله محاط اولیوردی . معین خطوط ایله خصوصی اسلوبی ده کوستریله مزیدی .

وزنه ولسانه حاکمیتی بیله فضله مدحه لیاقتدن آزاده قالمشدی ؛ اسکی شاعرلرک بر جوفی
کبی اماله سی فنا و برازده رکاکتی حاوی ایدی ؛ معافیله کندینه معاصر ، بوتون حکمدارلره
فائق دوشونیوردی ، محاسنه اشتیاق امللرینک کوزه ل نشیده لر حالنده کی تبلیری ، مدنی بر
مزیتدی

فاتح علمه حرمتی حقنیده بر جوق وثیقه ده براقیوردی ؛ « سید شریف جرجانی » دن علوم
دینییه ، « قاضی زاده » دن هیأت و ریاضیات اوقویان ، شرح اشکال التأسیس و حاشیه شرح چغینی
محرری فتح الله شیروانی ، پدری ایکنجی سلطان مراد دورنده قسطنطنیه احترامه لایق برووقوف
ایله تدریساته باشلامشدی ؛ علاءالدین علی طوسی ، عثمانلی حیاتی آراسینده متتور علمه انجذاب

تمایلری ایچون ، مملکتندن آیریلیوردی ، بزده هر نوع ادراك انكشافه مساعد بر سناحه واردی ؛ فاتح سلطان محمد ، بونسبه واسع تلقیلره یکی بر ضیا حاضر لاق ایسته مشدی ؛ استانبولك خصوصی محفلارنده امام غزالی حتی بلکه معترضانه ابن رشد او قونیوردی ؛ علمایه احسانی ، علی العاده محدود عطیه لردن عبارت ده کلدی ؛ خواجه زاده مصلح الدین افندینك ریاضیات ایضاحاته بیله آشنا ذوق ، فاتحك توجهیه کنیشه یوردی ، علی طوسی نك مهم بر مسابقه ده حاضر لادینی اثر ، ایکنجی درجه ده اهمیت حائر عد اولندینی حالدده اون بیک درهم کوموش مکافاتنه لایق کورولمشدی ؛ علی قوشجینی حدودیمزدن استانبوله قدر هر مرحله باشنه بیک آچه انعامیه قارشیلایوردی !

تیمورلنكك علمی نفوذده مالک خواجه لری سعد الدین تفنازانی ایله سید شریف جرجانی ، شرقك دخی وقوفنی توسیعه مقتدردی ، بویکی بویوك معلمك طلبه سندن پك چوغی فاتحك توره پروهانه اولمشدی ؛ منلا خسرو ، خیالی ، زیرك ، خضر بك ، منلا کورانی تدریساتمه مراجعتگاه مزیتی ایله ، مدرسه لرده حالا حرمت کوریور . آق شمس الدین ایله مصلح الدین مصطفی ابن وفا تصوف اذواقیه برابر زمانلرینك مادی وقوفه مستند فنی معلوماتنه واقفدی ؛ طبابت ، هیأت ، حتی موسیقی ایله مشغول اولیوردی ؛ دها اول طب تظاهراتنه عائد مثال بیلیورز ؛ شاعر شیخی ، واحمدی حکیم مزیتی ایله تداوی چاره لرنی و اثر احضارینی دوشونمشدی !

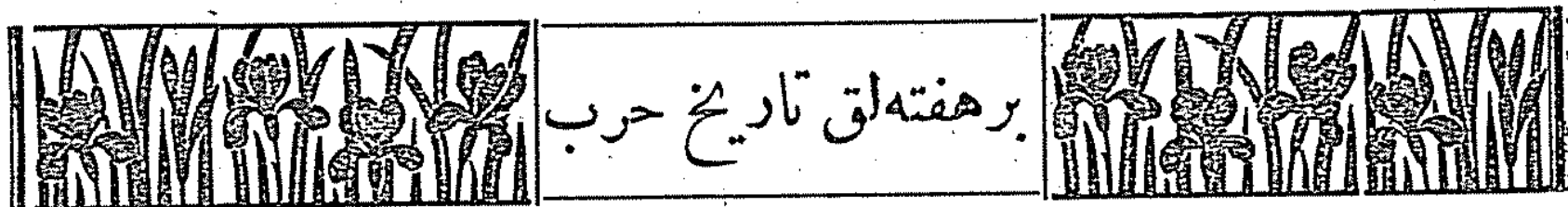
عجم صنعتکارلری ، شرقده بویوك بر رسم قابلیتینی حائزدی ؛ لوور موزه سی قرون وسطی آثارینی محافظه یه مأمور فاستون میژون ، Manuel d'art musulman اسملی اثرینك ایکنجی کتابنده او قیمتلی مزیتی ، بزه یاقین هر ملتدن فضله اهمیتله تقدیر ایدیوردی ؛ بو حظ هنرورارنه ، یاواش بر ترقی ایله شعر ، فن و فلسفه جریانلری کبی عثمانلی حیاتنه مؤثردی ؛ هنوز تدقیقاته باشلادیغمز ایچون بوتون صفحاتنی اراثة قابل اولاماز ؛ فقط هر حالده ایکنجی سلطان مراد دورنده صنی اسملی رسام بر شاعریمز واردی ؛ اوقاف موزه سنده باشقه بر صنعتکارك چلبی سلطان محمد ایله سلطان مرادك بویالی رسملرنی حاوی بویوك بر کتاب شیمدی ده زیارت ایدیله بیلیر ؛ فاتح ، باشقه شاعرلرك نفوذینه تبعیتله ده کلسه بلکه عجم رساملرینك تأثیری تحتنده « مانی » دن بحث ایدیور ؛ ایتالیالی رسام به لینی یه تصویر هایونلرنی ترسیمه ذاتاً مساعده بیور مشلردی ! مملکتك ادرا که عائد شمول نظری ، ماضی یه نسبتله ترقی یه باشلایوردی ؛ حتی ایچه صوکره والده سی طرفندن علی قوشجینك ، پدری جهتندن مولانا مصلح الدینك حفیدی میرم چلبی ، استانبولده کی عناصر عرفان ایله مجهز چالیشه بیلیردی ، خضر بكك اوغلی شاعر سنان پاشا ، فلسفی مباحثه نافد بر متفکردی ؛ میرم چلبی عنوانیه معروف محمود بن محمد افندی بو عالم وزیر مرزك افکارندن فیض آلمشدی ، عائله سنك عنعناتنه صادق یاشایوردی ؛ هیأت و ریاضیات ایله اشتغال ایتمشدی . « دستور العمل فی تصحیح الجدول » اسملی فارسی لسانیه محرر کتابی صالح ذکی بك افندینك آثار باقیه سنه مأخذ اولان قیمتلی اثر لردن بری ایدی . اولوغ بكك زیجینی موقیقله ایضاح ایده بیلیوردی . علی قوشجینك رساله الفتحیه سنه ده بر شرح حاضر لامشدی ؛ ربع تحتیه سنه عائد بمض تطبیقاتی حاری بر کوچوك رساله سندن اوزون مدت استفاده ایدلای . ایکنجی سلطان بایزید ایله یاوز سلطان سلیمك التفاتنه مظهر اولیوردی . کلیبولیده ، ادرنه ده ، بروسه ده

اوزون مدت وظیفه تدریس ایله چالیشدی . ۱۵۲۵ تاریخنده ادرنده وفات ایتدی . [*]

عبد الفیاضه نوفیه

[دوام ایده جک]

[*] عثمانلی تاریخ فنی حقنده ایضاحات ویریورکن قسماً مؤلفرینک اثرلریله برابر بر جوق وثائقه مراجعت ایدیوروم . قاضی زاده ، علی قوشچی و میرجلبی یه داثر ، شقائق نعمانیه کشف الظنون کبی معروف اثرلردن باشقه صالح ذکی بک افندیکنک اثار باقیه سی مأخذه اولدی . بوقیمتلی تتبعک نیاز اکالنی مؤلف محترمنه و استفاده یه شتایی خلقمیزک انظار انتباهنه عرض ایدیوروم .

[۱۲ - ۱۸ نیسان ۱۹۱۷]

کچن هفته کی تاریخ حربده تخمین ایتدیکنز وجهله ، ایلك بهار تعرضلری باشلامشدر . صوک هفته ظرفنده ، انگیزلرک (آراس - له نس) جبهه سنده باشلادقلرینی یازدیغمز تعرض ، کندیلری ایچون عدم موفقیتله سوندی . انگیز باش قوماندانلنی آراسدن آشانی امتداد ایدن وکچن سینه کی (صوم - آنقر) تعرض مشهورینک یادکاری اولان آلمان جبهه سنی شدید بر ایلك بهار تعرضیله ده لک ایچون بوتون قوتی ، مهمات ووسائطنی حاضرلامشدی . لکن ، هینده نبورغک داهیانه بر بصیرتکارلقه تام وقتنده اجرا ایتدیکی ، چکیلنه حرکتی سایه سنده انگیز - فرانسز اوردولری پلانلرینی تطبیق ایدمه دیلر . اوکلرنده خراب اولمش بر اراضی بر اقیلمش ، دشمنله صیق تماس غائب ایدلمشدی . بناء هلیه انگیز باش قوماندانلنی هر حالده بر شی یایمق وبلکه ده آلمانلری غافل یا قلامق امیدیه اندکی قوتلری ، جبهه نك بوزولامش واسکی حالی محافظه ایتکده بولونمش اولان شمال قسمنه چکدی . آراس - له نس خطنده تعرضه کیریشدی . زمانمزه بویله مدعش طویچی استحضاراتنه مستند تعرضلرده ایلك خطوده اوفاق تفک موفقیات الده ایتمه مک ممکن دکدر . بوراده ده اویله اولدی . انگیزلر بر قاچ کیلومتر ویر قازاندیلر . فقط آلمان خطرینک فوق العاده الستیقی سایه سنده آلمان جبهه سی - کچن هفته کی تخمینمز وجهله - قطعاً ده لینه مه دی . بالعکس آلمانلر قسماً ، انگیزلری کری طرد ایله ، الده ایتدکلری موفقیتلردن محروم ایتدیلر .

انگیز تعرضنک - بالطبع شیمدیلك - سوندیکی بر صیراده ، دها جنوبده فرانسزلر (اوواز) ایله (شامپانیا) آراسنده ، بالخاصه (سواسون) ایله (رهیمس) آراسنده ، صوک درجه شدتلی وکشیف بر طویچی آتشی ادامه ایدیورلردی . نهایت ایلك ۱۶ سنده صباحله یین فرانسزلر (نه ن) بوننده ۳۰ کیلومتر وکنیشلکنده بر جبهه ده عظیم پیاده قوتلریله آلمان جبهه سینه صالدریدیلر . بونکی آلمان تبلیغ رسمیسنده فرانسز طویچی آتشنک اون کوندر بلافاصله ویرشدت نامسبوقه ایله دوام ایدهرک بوتون موضعلری آلت اوست ایتدیکی وبوندن صوکره فرانسزلرک ابتدا (نه ن) اوزرنده کاش (سوپیر) موقعندن (رهیمس) شمالنده کاش (به نه نی) یه قدر ، بعده (اوواز) دن (شامپانیا) یه قدر بریر هجوم ایتدکلری ذکر ایدیور .